

Падарожнікі

Владимир Орлов известен как автор исторических рассказов и повестей. В книге «Там, за дверью» собраны его стихи-версеты, возникшие на пограничье поэзии и прозы, в том магическом поле, где будничное сталкивается с ирреальным, сегодняшнее проникает в далекое прошлое, а прошлое превращается в будущее. Стихи объединяет извечный мотив поиска гармонии между человеком и миром.

А 4702120202-002 42—91
М303(03)—91

ISBN 5-340-00632-8

© У. А. Арлоў, 1991

Трое мужчын ідуць паўз мяне па чыстым снезе — тры ланцужкі слядоў цягнуцца за імі.

Трое маіх сяброў ідуць па белай нерушы, і ланцужкі іх слядоў абрываюцца.

Спачатку за адным,
потым за другім,
потым за трэцім.

Трое маіх сяброў ідуць па снезе, не пакідаючы слядоў.

Гэй! — спалохана крычу я. — Чаму за вамі няма слядоў?

Я маўчаў, калі трэба было гаварыць, — адказвае першы.

Я гаварыў, калі трэба было маўчаць, — адказвае другі.

Даруй... даруй... — шалясяць і кладуцца на дол бескалёрных словы.

А ты, мой самы дарагі сябра, чаму ты не азірнуўся?

Ён глухі, — адказвае першы.

Ён німы, — адказвае другі.

Трое падарожнікаў ідуць паўз мяне па чыстым снезе.

Жорны

Хто запомніць?
Хто пачуе?
Хто зразумее
галасы нашы?

Знайду ў цётчыных сенцах жорны,
выцягну на парог, крутану рукавят-
ку...

Засмяюцца жорны голасам маці,
запяюць голасам бабы Аўгінні,
вылаюцца голасам дзеда Максіма.

Адале загавораць галасамі незна-
мымі і ўсё болей незнаёмых слоў па-
чую я.

Адале замаўчаць цётчыны жорны,
хоць і будуць круціцца,— адно даляціць
аднекуль пошчак капытоў.

Крутану назад рукавятку —
зноў данясецца пошчак далёкі.
Зноў пачую галасы незнаёмыя,
і дзедаву лаянку,
і бабуліну песню,
і мамін смех.
І зноў анямеюць жорны.

Марна буду круціць рукавятку:
не пачую я свайго голасу,
не пачую голасу сына Рамана,
і голасу сына Багдана,
і голасу ўнука...

Капішча

Засне горад, і выйду я з дому, бо там, пад алешынай, пагойдваецца човен мой, там, над вадою, плывуць пасмы туману, і бяссонныя агні мігцяць на тым беразе.

Ступлю ў човен, і рака будзе пад мпой і нада мной, і вялікія рыбіны будуць праплываць унізе і ўверсе; паплыву праз раку, і рака паплыве разам са мною і праз мяне.

Прыстану да берага, падымуся на строму і ўбачу агонь і людзей вакол яго, што пасунуцца моўчкі і дадуць мне месца.

Буду ўглядацца ў агонь, і ў людзей гэтых маўклівых буду ўглядацца, і зоркі будуць свяціць скрозь іхнія абліччы.

Убачу, азірнуўшыся, як кружыць рака човен мой непрывязаны і адносіць удалеч; і не будзе ўжо горада на тым беразе; і адчую, як струменіць праз мяне зорнае святло.

На беразе іншага часу

Там, на беразе іншага часу, на апошняй выспе знікамага Сусвету, апануюць мяне ўспаміны.

Празрыстасць імклівае плыні ўспомню — з жыцця, дзе рыбінай быў.

Успомню пчалы пацалунак — быў кветкай калісьці.

Сонечны вецер згадаю — з веку свайго птушынага.

З жыцця, дзе быў чалавекам, успомню каханне.

Цягнік

Дзіўны цягнік спыняецца штоночы
на нашым ліпнёвым паўстанку: све-
цяцца вокны, ды не відаць людзей за
імі.

Там нікога няма,— шэпчаеш спало-
хана ты і завешваеш вакно фіранкаю.—
І нідзе нікога няма. Мы з табою — апош-
нія людзі на свеце.

Чакае цягнік — нібы лёс, нібы не-
пазбежнасць, вабіць, як бездань, свет-
лай сваёй пустэчаю, каб павесці ў нева-
раць.

Адзіны паратунак застаецца ў нас:
ты — для мяне,
я — для цябе.

Вусны ратуюць вусны,
цела ратуе цела,
душа ратуе дупгу.

Знікаем у полымі паратунку, каб
памерці разам і разам уваскрэснуць.

Уваскрэсну на досвітку: спіць за
вакном аснежаны горад, чужое дыхан-
не кранае шчаку.

Ты ўваскрэснеш у тое ж імгненне
на нечым плячы, скажаш камусьці ў
одуме: дзіўны цягнік прысніўся мне —
свецяцца вокны, ды няма нікога за
імі...

Ростань

Буду жыць, забываючы твой адрас,
забываючы твой голас,
забываючы сусвет, што зваўся тваім
целам,—
быццам усё было не са мною, а з ге-
роем даўняга фільма.

Буду жыць у іншым горадзе,
у іншым свеце,
у іншым часе —
там няма цябе, бо ты яшчэ не нарадзі-
лася.

Буду жыць, набыўшы чаканы спа-
кой, і ўбачу аднойчы у вакне, як ідзеш
ты па вуліцы —
з іншага горада,
з іншага часу —
там, за шклом, за празрыстаю тонкай
мяжою між нашымі светамі.

Знікнеш пад выгбаю — на імгнен-
не ці назаўсёды.

Кропля крыві ўпадзе на асколкі
спакою і шкла.

Майстэрня

Баюся гасіць святло, бо ведаю: па-
тухне яно, і абступяць мяне скульпту-
ры — нясцерпна холадна і самотна ім
у цемры без цёплых чалавечых рук і
вачэй.

Так было і раней, але тады ў ту-
маным цемрыве ратавалі мяне твае
словы, твае рукі і твае вусны, цяпер жа
абдымкі раскрывае мне насустрач толь-
кі масянжовая Маргарыта.

Ноч навывлёт сяджу без цябе ў гэ-
тым безгалосым натоўпе і раптам чую:
можна не баяцца, можна гасіць святло;
ужо ніхто не кране мяне, бо, вярнуўшы-
ся раніцою ў майстэрню, сябар убачыць
сярод сваіх скульптур яшчэ адну — паміж
Будным і безыменным жабраком.

Ефрасіння

Калі апусцее храм і абязлюднее
цвінтар, калі аціхне прадмесце і шызы
голуб апусціцца на вузкае вакенца, лёгкі
павеў кранае тваё аблічча і ты ажы-
ваеш — уся, апрача вачэй, бо вочы твае
піколі не паміралі.

У святле нямесячнай ночы ідзеш
ты ў сваю галубніцу, і нашы дзённыя
пацеры шапацяць у цябе пад нагамі
апалым лісцём і ўспыхваюць халодны-
мі балотнымі агнямі.

Штоночы прыходжу, каб сустрэцца
з табою, але ты яшчэ не чуеш маіх слоў,
і, калі на світанні я асмельваюся заступіць
табе дарогу, ты праходзіш скрозь
мяне і зліваешся з халодным тынкам.

Кожны дзень малюся тваім вачам.

Кожную ноч спадзяюся, што ты па-
чуеш мой голас.

Кожнае світанне чакаю, што ты
пройдзеш скрозь мяне і — застанешся
ўва мне.

Каханне

Прагну сустрэчы з табой —
каб вырвацца з гэтай вязніцы,
каб зрабіцца відушчым,
каб спасцігнуць суладнасць,
каб дакрануцца сутнасці рэчаў і
слоў.

Я зрабіўся відушчым, але я — сля-
пы.

Я спасціг суладнасць, але сам пе-
ратвараю яе ў хаос.

Я авалодаў сутнасцю слоў, але са-
мі яны выйшлі з-пад маёй улады.

Прагну расстання з табой —
каб вырвацца з гэтай вязніцы,
каб зрабіцца відушчым,
каб занатаваць спасцігнутыя сут-
насці.

Прагну сустрэчы з сабой, і кожны
новы дзень аддалае мяне ад мяне.

Дом

Павярну за капліцаю ў зараснік
шыпшыны, буду ісці сцежкаю, раячы
рукі і твар, пакуль не выведзе мяне
сцежка на высокі бераг.

Там, унізе, стаіць дом, дзе ўжо
шмат гадоў жывём мы з табою.

Спынюся воддаль і ўбачу, як мы
выходзім на ганак, убачу, як ты пава-
рочваешся да мяне і прыўнімаешся на
дыбачкі.

Там, унізе, гуляе ў цёплым пяску
каля лодкі наша дзіця.

Час гартае там забытую ў альтан-
цы кнігу, чытаючы на кожнай старон-
цы адно і тое ж слова.

Гарышча

Не лазь на гарышча, — наказвае бабуля, — дзіўнае чынiшца там: няыа нiкога, ды гавораць нейкiя людзi, i дзiця плача, а ўчора, — жагнаецца яна, — круцiўся сам сабою калаўротак.

Дзень навывлёт сяджу я цiхутка на печы — слухаю гарышча: смяюцца там дзецi, гiгоча прыцiшана конь, стоена дыхае хтосьцi, слухаючы хату або птушак на вiльчыку.

Мы жывём у хаце,
над намі жыве гарышча,
над гарышчам — неба.

Гадзiннiк

Стаўлю дакладна стрэлкi, падцягваю гiры, пускаю медны кiвач — заводжу апоўднi свой гадзiннiк адмысловы, дзе замест лiчбаў iмёны.

Адсякае кiвач ад вечнасцi iмгненне за iмгненнем, паўзуць па коле стрэлкi — няўмольна сцiраючы iмёны, аднаўляюць на iх месцы лiчбы.

Б'е гадзiннiк апоўначы, замираюць на iменi тваiм гострыя стрэлкi, але не знікае яно, як астатнiя, а свецiцца пераможна.

Яно непадуладнае стрэлкам.
Яно належыць iншаму часу.
Яно закутае ў iм, быццам срэбная пацерка паветра ў бурштыне.

Новае кола пачынаюць стрэлкi — гаснуць услед за iмi лiчбы, запальваюцца iмёны.

Идзе гадзiннiк, i кожны мiг паказваюць стрэлкi тваё iмя.

Храм

Шэпчуцца людзі па наваколлі: служыць нехта ў царкве заняйдбанай над возерам — свецыцца там вокны начама і чуваць хваласпевы.

У рабінавую ноч запаветную збярэцца да споведзі душа мая і выйду я на ўтравелую сцежку — да храма.

Праўду казала пагудка: служыць святар адправу, роўна гараць свечкі, і зоркі мігцяць скрозь разбураныя скляпенні, нібыта і няма залевы знадворку.

Азірнецца святар на крокі мае — босую жанчыну ўбачу з тварам юным і валасамі сівымі.

Крывавіць уніяцкі розкрыж.

Чыстую мелодыю пачынае на клірасе дзіця.

Над возерам

Кожнае лета, калі адцвітае язмін і загараецца скрыпень, — дзе б я ні быў — чакаю цябе ў той адрыне над возерам.

Чакаю, пакуль шапаткавая духмяная цемра зноў набудзе парэчкавы смак тваіх нечакана няўмелых вуснаў, цеплыню чуйных рук, халадок палахлівы грудзей і ўлоння.

Дзе б ні была ў тую ноч — ты прыходзіш, каб усё паўтарылася:
словы разгубленасці,
словы пяшчоты,
ціхія слёзы
і, вечнасці роўны, палёт наш над
светам і часам.

Нават як скончыцца шлях мой зямны,

нават як знікне бяследна ў зморку Сусвет — дзе б ні была — ўсё адно прыйдзеш ты да мяне ў тую ноч у старую адрыну над возерам, з якога выйшла на досвітку ты — у абліччы жанчыны.

Крушнія

Сяду на ўзмежку пад крушняй, каб было чым бараніцца ад тых, хто не такі, як я.

Засвеціць вачыма ў прыцемку воўк —

кіну камень у хіжака.

Зашамаціць у траве вужака —
кіну камень у яе.

Праляціць бязгучна кажан —
кіну камень у неба.

А ўначы, калі, маючы мяне за наўца, збярэцца крумкачыны грай, буду да знямогі шпурляць камяні ў птушак.

Падымецца сонца, і ўбачу сябе пасярод брукаванага пляца, а на камянях ляжыць белая птушка, і хтосьці паслужлівы ўжо склаў побач са мною новую крушню.

Човен

Плыве па рацэ човен, рыпяць у качотах вёслы, пагойдваюцца лілеі ў затоках.

Нахінецца вясяляр над вадою: плыве ў глыбіні човен з весляром, што глядзіць сувора ўгору.

Падыме галаву: плыве ў небе човен з весляром, што глядзіць долу здзіўлёна і легкадумна.

Лётаюць вакол чоўна чайкі.

Гойсаюць над чоўнам рыбіны.

Заходзіць човен, нібы месяц, за хмары.

Плывуць услед за сонцам чоўны, каб спаткацца там,
дзе сустракаюцца раўналегласці,
дзе знікае і нараджаецца час,
дзе будучыня была, а мінулае яшчэ будзе.

Адлучана глядзіць наперад вясяляр.

Поплаў

Сярод высокай травы і красак вядзе мяне маці за руку па поплаве.

Гэта смолкі,— паказвае яна.

А гэта — зязюльчыны слёзкі.

А вось гэта — ястрэц.

А ў той кветкі няма назвы, бо яна — кветка твайго лёсу і ты сам назавеш яе, калі вырасцеш.

Гуляе па поплаве вецер; боязна мне: а раптам, пакуль вырасту, скосяць кветку і не паспею даць ёй найменне?

Маўчыць маці.

Мацнее вецер.

Стаю самотны на сенажці.

Імчаць мяне ірты са стромы ўдалеч — па снезе, па дзьмухаўцах залацістых, па апалым лісці.

Мільгаюць твары, гучаць галасы знаёмыя, крычаць пагрозліва птушкі.

Цішэй бягуць ірты, праводзяць мяне вачыма юнак і хлопчык — такія ж, як у мяне, радзімкі на шчацэ ў кожнага.

Далей коцяцца ірты — бачу наперадзе ясень, з якога зрабілі некалі ірты гэтыя, і жанчыну, што стаіць на траве пад ясенем і глядзіць з-пад рукі мне насустрач так пільна, як глядзець можа толькі адна жанчына на свеце.

Коцяцца ірты — аддаляючыся ад бяскончасці, дзе мяне не будзе, набліжаюся да бяскончасці, дзе мяне не было.

Усё бліжэй ясень.

Усё бліжэй жанчына.

Усё бліжэй імгненне, калі праміну іх.

Вазьмі гэтую кнігу,— кажа бабуля.— Як была я дзяўчом, пакінуў яе ў нашай хаце чалавек лёзны.

Не бачылі мы ніколі кнігі такой: слёзы выступалі на ёй перад голадам; крывавілі старонкі яе перад вайною; чарнеў абклад, як паміраў хтосьці з радзіны нашае; а калі ты на свет прыйшоў, успыхнула кніга сама сабою і пагасла сама цалюткаю застаўшыся.

Хацеў пагартаць кнігу бабуліну, ды старонкі яе зляпіліся ад слёз.

Хацеў прачытаць, што напісана ў ёй, ды спякліся старонкі ад крыві.

Не памірае ніхто з радзіны нашае, а пацямнеў увачавідкі абклад яе.

Не нарадзіўся ніхто, а яна загарэлася знянацку і знянацку пагасла.

Вусцішна жыць мне з дарункам гэтым, хачу пазбыцца яго, ды не магу падняць кнігу ад стальніцы, быццам не слабыя старэчыя рукі прынеслі яе надоечы.

То — праклён мой, думаю раніцей.
То — скарб мой, думаю ўвечары.

А кніга штодня плача,
а кніга штодня крывяніць,
і чарнее штодня абкладам,
і ўспыхвае —
 ўсё часцей.

Мёртвае дрэва

Вунь расце на гары ля атрутнай
крыніцы мёртвае дрэва,— кажуць лю-
дзі падарожнаму.

Калісьці мы маліліся таму, хто па-
садзіў гэтае дрэва, а цяпер плюём на яго
магілу.

Калісьці мы разлучалі з душой тых,
хто казаў, што яно мёртвае, а цяпер мо-
лімся за іх душы.

Калісьці верылі, што яно накорміць
нас, а цяпер ставім ля яго варту, каб не
з'ела неразумнае дзіця пладоў ягоных.

Чаму ж не ссеклі дасюль вы мёрт-
вае дрэва? — пытаецца падарожны.
Маўчаць, азіраючыся баязліва, лю-
дзі.

Расце на гары мёртвае дрэва.
Спеюць і падаюць у траву плады.

Яблыня

Малюю сястру маю яблыню —
на адных яе галінах наліваюцца со-
кам яблыкi,
на другiх ружавее першая кве-
цень,
адны галiны мёртвыя пасля доты-
ку маланкi,
другiя не прачнуліся яшчэ ад зімо-
вага сну.

Малюю каханку маю яблыню —
на адных яе галінах пяюць бескла-
потна птушкi,
на другiх ладзяць яны рупліва
жытло,
на адных крычаць галодныя птуша-
няты,
на другiх гуляе ў пустых гнёздах
вечер.

Малюю варагіню маю яблыню —
аднымi галiнамі даверна цягнецца
яна да людзей,
другiмі насцярожана захінаецца ад
iх,

адны галіны яе дораць спелыя яб-
лыкі,
другія колюць бязлітасна сухім вец-
цем.

Малую сястру маю,
малую каханку і варагіню.
Малую душу маю — яблыню.

Каваль

Стаіць над рэчкаю кузня, гараць у
мораку вокны, кую каваль.

Ён можа выкаваць краску,
робіць гадаў жалезных,
можа выкаваць гячасце,—
кажа пошাপкам люд паспаліты.

Ён злыгаўся з д'яблам,
робіць гадаў жалезных,
кую крамолу на пагібель людзям ту-
тэйшым,—
палохаюць валадары.

Удзень і ўначы ходзяць вакол кузні
віжы.

Адны вераць валадарам, што ка-
валь — чарнакніжнік.

Другія не вераць ім, але ж добра
плоцяць віжам у гэтай краіне...

Трэція вераць кавалю, ды нават са-
мім сабе не прызнаюцца ў тым.

Гараць у мораку вокны.
Ходзяць вакол кузні віжы.
Шэпчацца палахліва люд паспалі-
ты.

Кую каваль.

Галасы

Удзень і ўначы гучаць ува мне галасы:

Крычы! — загадвае адзін.
Маўчы, — шэпча другі.

Адна палова маёй існасці падуладная першаму голасу, другая — другому, і толькі няўцямнае мармытанне злітае з маіх вуснаў.

Удзень і ўначы чакаю голасу таго, хто ведае, каму павінен я даць веры. Пачую вешчае слова і зраблюся роўны Яму, і хтосьці будзе гэтаксама чакаць майго голасу, нібы паратупку.

А той, усемагутны, каго я прагну пачуць, прагне пачуць мяне, слабога, каб зрабіцца сапраўды ўсемагутным, бо ўдзень і ўначы змагаюцца ў ім два галасы:

Крычы! — загадвае адзін.
Маўчы, — шэпча другі.

Чакае Ён слова майго як паратунку, але ўдзень і ўначы гучаць ува мне два галасы...

Чарнадзей

Там, за вакном, узыходзіць і заходзіць сонца,
мяняюцца месяцавыя квадры,
людзі спраўляюць радзіны і памінкі.
Тут булькоча няспынна перагонны куб,
гарыць у прыцемку горан,
гараць утрапненнем бяссонныя вочы чарнадзея.

Няма нічога вышэй ад ісціны, — шэпчуць вусны ягоныя заміж пацераў, — а ісціна ёсць філасофскі камень, што роўны Хрысту, гэтаксама як Сын Божы роўны філасофскаму каменю.

Гэты камень ператварае медзь у золата,
лекуе ўсе хваробы,
вяртае маладосць,
даруе неўміручасць.

Гартае чарнадзей ліхаманкава манускрыпты, змешвае нястомна рэчывы, выводзіць алхімічныя знакі — шукае вечнае жыццё, ды марныя пошукі ягоныя.

Пакідаюць яго з праклёнамі знявераных вучні,
выкрыквае сам ён зняверана праклёны,
абдзірае ў распачы рукі аб сцены,
прагна глядзіць на бутлік з атрутаю.

А за сляпым ад куродыму вакном нараджаюцца і гінуць дзяржавы,
ствараюць народы куміраў і разбураюць іх апантана.

І ўнукі колішніх вучняў чарнадзевых паспелі ўжо састарэць і памерці.

Сізіф

Вас, хто шкадуе мяне, калі я штурхаю ўгору свой камень, ператвараючыся ў бяздумны клубок знясіленых цягліц;

вас, хто — шчыра ці не — шкадуе мяне, калі мой вялізны камень зрываецца са стромы і са здзеклівым грукатам коціцца долу;
вас, хто шкадуе мяне, калі іду да ўзножжа, каб зноў пачаць свой пакутлівы шлях;
вас я хачу спытацца:

ці адкрывалі вы простым смертным таямніцы падступных багоў?

ці, можа, і вам удалося закуць у ланцугі бога смерці Таната?

а мо вы таксама вярнуліся з царства журботнага ценяў, падмануўшы самога Аіда, як я, і жылі яшчэ доўга на беразе цёплага мора?

Вы, хто шкадуе мяне, не забывайце: ваша жыццё розніцца з сённяшняй доляй маёй не борын, чым алівы плады між сабою, але ёсць у мяне тья хвілі, калі я няспешна іду да ўзножжа, твар узмакрэлы аддаўшы ласкаваму ветру, а сэрца — ўспамінам.

Пісьмёны

Ноч надыходзіць, і споў выступаюць на сценах пісьмёны — загараюцца і мігцяць, разгапяючы морак.

Што хаваюць яны ў сабе:
навіну?
пэрасцярогу?
вырак?

А можа, пытаюцца: хто ты?

Не ведаю, бо незнаёмай мове належаць яны, дзіўнай мове, пра якую ніколі не чуў я.

Гараць штоночы пісьмёны — чакаюць адказу.

Дакранаюся да сцяны рукою — пачынаю пісаць тое, што ведаю толькі я, і ўслед за маімі пальцамі ўспыхваюць незразумелыя мне знакі.

Гаснуць пісьмёны.
Дагараюць знакі адказу.
Нараджаецца ранак.

Выспа

Возьмемся за рукі, зойдзем у цёплую ваду і паплывём — туды, да выспы, дзе пад самотнаю хвойй стаіць чалавек у белым адзенні, што чакае нашае дапамогі або дапамога нам самім.

Возера будзе лёгка разыходзіцца перад нашымі дужымі целамі — вось-вось убачым твар таго чалавека, ды апусціцца раптам туман, і знікне ў ім выспа, і мы самі згубім адно аднаго.

Доўга будзем плысці ў тумане, пакуль не прыб'ёмся да берага — там, дзе заходзілі, узяўпшыся за рукі, у цёплую ваду, і, азірнуўшыся, убачым выспу, а пад самотнаю хвойй стаіць чалавек у белым адзенні.

Дзень пры дні заходзім у ваду.
Дзень пры дні апускаецца туман.
Дзень пры дні стаіць на выспе чалавек у белын.

Вакно

Пагляджу ў вакно — убачу: сабраўшы хатулёк, сядзіць на палку дзед і, ведаючы пра ўсё, пляце рэзгіны і чакае гасцей.

Зноў пагляджу ў вакно — убачу: маці, яшчэ дзяўчынка, бяжыць за людзьмі, што вядуць дзеда, бяжыць басанож па снезе да самага гасцінца.

Трэці раз пагляджу ў вакно — убачу: стаіць каля форткі бабуля, стаіць і чакае, хоць ведае ўжо — адтуль не вярнуўся ніхто.

Мне кажуць: ты забыўся расчыніць аканіцы, расчыні іх і ўбачыш зусім інакшае.

Расчыню, усцешаны парадаю, аканіцы — убачу: сабраўшы хатулёк, сядзіць на палку дзед, пляце рэзгіны і — глядзіць на мяне.

Жвір

Дзень пры дні вязуць машыны жвір; пыльны і цьмяны, успыхне ён раптам пасля дажджу яркімі колерамі і зноў пагасне пад гарачым сонцам.

Адкуль столькі каменьчыкаў? — пытаецца сын.

Гэта не каменьчыкі, гэта словы, і кожнае з іх было калісьці жывое, як птушка.

Чаму яны памерлі? — пытаецца сын.

А цяпер з іх зробіць падмурак і пабудуюць нам дом.

Чаму яны памерлі?

А рэштаю пасыплюць дарогу, па якой мы пойдзем у наш новы дом.

Чаму яны памерлі?

У наш светлы дом, дзе мы будзем шчаслівыя і нямыя.

Маленства

Прыстаўлю да ліпіны драбіны, падымуся да першых галін, і абдыме яна мяне зелянінаю, затуліць ад усяго, што пакінуў на доле.

Усё вышэй падымаюся — засталіся драбіны далёка, і старую калоду і буслянку пакінуў унізе...

А гэта ўжо не ліпіна, а зялёнае неба,
а гэта ўжо не квецень, а зорнае сьвайво,
а гэта ўжо не хутар наш пада мною,
а ўся зямля.

Плыву над ёю ў зялёным небе, і не страшна мне, бо — дзе б ні апынуўся — ведаю: стаяць унізе драбіны, што лучаць неба маё з маёй зямлёю.

Звястунка

Зноў і зноў прылятаеш ты на маё вакно — уранні, і ўвечары, і сярод ночы.

Ты ведаеш мой лёс.
Ты ведаеш маю будучыню.
Ты хочаш папярэдзіць.

Кожны раз намагаюся я зразумець цябе, але на розных мовах гаворым мы з табою, і ты адлятаеш — засмучоная і журботная, а я застаюся — зажураны і абагрэты табою.

Усё часцей прылятаеш ты на маё вакно, і я вучуся радавацца, што не разумею цябе, і — непаярэджаны — набліжаюся да таго, што наканавана мне праз стагоддзе або праз дзень.

Шлях

Надзёну дзедаў картуз саламяны, і агорнуць мяне думкі незвычайныя: пра ячмень, пра канюшыну, і пра жарабца варанога, што прадавалі надоечы цыганы ў Воршы.

Іду па вёсцы ў дзедавым картузе, гамоняць са мною людзі, пазнаюць і змаўкаюць прысаромлена сабакі.

Пабраў ты і кропелькі ад дзеда,— кажа бабка Хадорка.— Барані цябе Божа ад лёсу ягонага,— хрысціць на адвітанне.

Іду па вёсцы, а яна ўсё не канчаецца, і царква бялеецца на месцы руінаў, і ўсё больш людзей незнаёмых сустракаю я ў даўняй апраццы: адны вітаюцца са мною прыязна, другія адводзяць позіркi зласліва.

Азірнуся — туман клубіцца за мною.

Пагляджу наперад: ідзе на гару дарога, растуць на вяршыні крыжы, кружляе над імі крумкаччо.

Іду насустрач дзедаваму лёсу, як ішоў некалі дзед насустрач майму.

Пляж

Гэтае мора прымае ў свае берагі толькі адну раку і адну раку выпускае з іх.

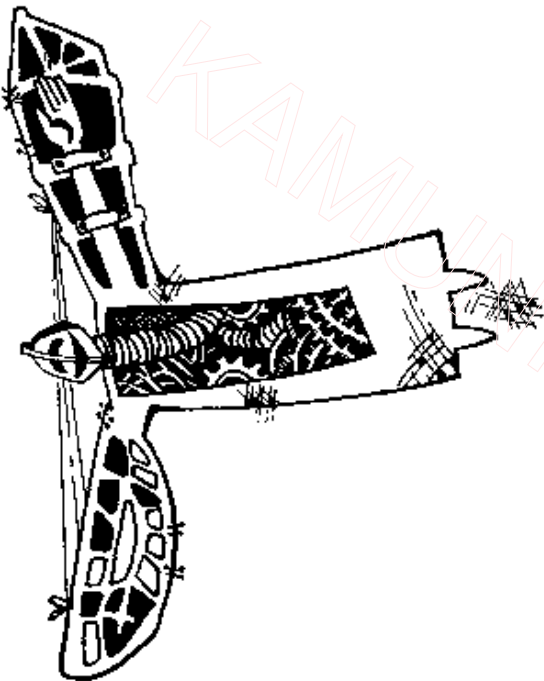
Сонца ззяе тут удзень і ўначы разам з месяцам — то ветахам, то поўняю, то маладзіком.

Няма паратунку ад гэтага сонца, бо тут не бывае ценю, а мора, што выкінула мяне на жвір, шкляннее цяпер ад першага майго дотыку.

Спыняецца час, і ў скварным спыненым часе брыду я па бясконцым пустэльным беразе, і якісьці чалавек брыдзе мне насустрач.

Калі мы сустрэнемся,
час скранецца і паплыве далей,
сонца скоціцца з зеніту да небакраю,
мора дасць нашым целапалёгку.

Мы ідзём насустрач адзін аднаму, і адлегласць між намі ўсё большае.

Матылькі

Калі дрэва разлучаюць з жыццём і яно падае долу, карані яшчэ гоняць па перарэзаных жылах цалюшчы сок паяці, япгчэ спадзяюцца на дзіва, яшчэ бязгучна крычаць штосьці нежывым галяінам і лістоце.

Калі дрэва падае долу, шырокае пнішча ўсцешана абсядаюць блакітныя матылькі; яны п'юць густы сок і, захмялеўшы ад яго, сняяць, што яны — дрэвы, якіх хочуць разлучыць з жыццём.

Яны спалохана прачынаюцца, ды побач падае яшчэ адно дрэва, і яны абсядаюць свежае пнігча — каб зноў напіцца салодкага соку, каб прысніць чужыя сны і прахапіцца ад страху.

Матылькі яглчэ баяцца.

Але яны ведаюць: у гэтым лесе заўсёды будзе спажыва.

Там, за дзвярыма

Стаюся за дзвярыма, пакуль пакой мой не пачне жыць сваім жыццём, пакуль не пачую адтуль дробныя крокі, прыцішаны стукат, шамаценне кніжных старонак.

Адчыню зняацку дзверы — падманная ціша сустрае мяне.

Але чые гэта слядкі на пыльным краі стальніцы? І кніга разгорнута не на той старонцы, і масянжовы анёлак застыла ўсміхаецца зусім іншаю ўсмешкай.

Весела мне: спіць яшчэ думка пра таго, хто чакае цярпліва дня свайго там, за нашымі дзвярыма.

Помнік

Глухі і невідущы, глядзіць ён на горад, у якім нарадзіўся, вучыўся чытаць і маліцца, у які вярнуўся праз стагоддзі, глухі і невідущы.

Але ў дзень, калі месяц становіцца паміж сонцам і зямлёю, душа ягоная напаўняецца спадзяваннем і, пакінуўшы сферы свае, усяляецца ў масянжовую абалонку.

Набыўшы зрок і слых, глядзіць ён на горад, слухае прагна словы і думкі людзей, што прыходзяць да ўзножжа.

Яны прыносяць яму кветкі, не ведаючы, хто ён;

яны прысягаюць імем ягоным, забывўшы сапраўднае імя яго;

яны славіць яго, не ведаючы, чаму вучыў ён.

Ці тут нарадзіўся я? — у распачы думае ён.

І зноў, глухі і невідуччы, глядзіць
ён на горад.

Але праз стагоддзе напоўніцца зноў
спадзяваннем душа.

Лайба

Раз на год сціхотнай парою паўноч-
най, калі ўсплываюць Барысавы камя-
ні і цягне дымам ад забытых жэглішчаў,
плыве па Дзвіне лайба пад чорнымі вят-
рыламі.

Патайнымі сцэжкам ідуць да яе
людзі:

маці, што не ўратавалі дзяцей,
дзеці, што не ўратавалі маці,
асуджаны
і той, хто судзіў,
зраджаны
і той, хто здрадзіў.

Раз на год сціхотнай парою начной
плыве па Дзвіне лайба пад чорнымі вят-
рыламі. Прабіраючыся праз крушыну і
вербалоз, выносяць людзі да яе грахі
свае.

З кожным годам усё меней людзей
выходзіць на бераг.

Касцы

Не косіць ніхто пад дуброваю: за-
клятае гэта месца, як паклалі даўней
маскалі на ім людзей нашых.

Насмеліўся некалі Тэклін чала-
век — прыбег назад белы, як палатно, і
маўчаў тры дні.

Пасмяяўся з забабонаў Домнін
зяць — вярнуўся без касы і не сказаў
нічога, толькі жагнаўся няўмеючы.

Вырушыў летась пад дуброву ста-
ры Янак — бышцам скрозь зямлю пра-
валіўся, адно знайшлі на пачатым пра-
косе касу скрываўленую.

Кляплю я касу-літоўку, збіраю кай-
стру — пайду на досвітку касіць пад
дуброву.

Лёхі

Калі мы былі блазнотай, пад стара-
жытным саборам пачыналіся лёхі, што
вялі ў падземны горад, дзе жывуць воль-
ныя людзі.

Так казалі манашкі, і мы верылі
ім — дзень пры дні прабіраліся ў сабор-
ныя сугарэнні і палохаліся саміх сябе,
а ўвечары вярталіся, каб заўтра зноў
шукаць да знямогі.

Толькі найменшыя з нас — Франак
з Вальжынаю — не вярнуліся аднойчы
дадому, і ніхто ўжо ніколі не бачыў іх.
Галасілі іхнія маці, а мы зайздрос-
цілі гэтым малым:

яны знайшлі пачатак лёхі,
яны ідуць па ёй у падземны горад,
яны, магчыма, ужо прыйшлі туды.

Стаю ля сабора, а пада мною — лё-
хі, якія вядуць у нязнойдзены намі го-
рад, дзе сярод вольных людзей жывуць
дзеці Франака і Вальжыны.

Страта

Шукаю цябе штодня —
у словах пракожых,
у абрысах мураванак,
у лініях рэк.

Шукаю зноў і зноў, але няма цябе
там, дзе — сцвярджаюць мапы — ты бы-
ла здавён.

Буду шукаць цябе там,
дзе свецяць іншыя зоркі,
дзе рэкі стромістыя і каламутныя,
дзе — сцвярджаюць мапы — цябе
ніколі не было.

Буду шукаць, і аднойчы
твае далёкія храмы адновяць стра-
чаныя абліччы,
твае выпрастаныя рэкі зробяцца
пакручастыя, як лініі лёсаў,
твае пракожыя загавораць на мо-
ве, якой цэлае стагоддзе не чуў я.

Вярнуся прасіць даравання, і, па-
чуўшы мяне, ты адкажаш позіркам, якім
глядзяць на блазна.

Чужаніца

Гэта чужая зямля, хоць птушкі
сняцца дзіўныя сны пра яе.

Гэта чужая зямля, хоць часам мне
пяюць тут, як птушкі маёй радзімы, і
язмінавы куст пахне, як язмін маёй ра-
дзімы, і стары асвор рыпіць, як асвер
маёй радзімы.

Гэта чужая зямля, бо з вуснаў яе
людзей злітаюць чужыя словы, якія не
могуць сагрэць мае душы.

Гэта чужая зямля, хоць у ёй ля-
жаць мой бацька, мой дзед і мой пра-
дзед.

Гэта чужая зямля, і мяжа паміж ёй
і радзімаю пралягае не ў прасторы, а ў
часе.

Гэта чужая зямля, але ўсё гучней
чуваць голас суцяшэння: ляжаш побач
з продкамі, і яна стане радзімаю.

Радаўніца

Прыйдзем на ўзлобак, дзе ляжаць
здавён продкі пад бярэзінамі, засцелем
абрус і памянём іх віном і словам.

Пачуюць нас дзяды — падумаюць:
прыйшлі нейкія людзі прыезджыя, уве-
даўшы дзесьці імёны нашы, бо далёка
адсюль магілы крэўных іхніх, няма ім
куды падацца сёння.

Зажураныя й самотныя будзем вяр-
тацца з узлобка — нібы і не спаткаліся
з продкамі.

Да цёмнага будучь чакаць нас тры-
вожна дзяды пад крыжамі і бярэзінамі.

Падымецца поўня над лесам, і
Авель зірне на зямлю.

Мост

Іду ў натоўпе па мосце. Гайдаецца мост, гайдаюцца ліхтары над намі, не могучы разагнаць цемру.

Не азірайся й не глядзі долу,— шэпча той, што ідзе ззаду.— Можна глядзець толькі наперад.

Гляджу наперад — безліч галоў і лячэй калыхаецца там, знікаючы ў прыцемку.

Стогне мост, вусцішны шум плыве з прадоння.

Не прыслухоўвайся й не пытайся нічога,— шэпча той, што ідзе ззаду.— Мы павінны дайсці.

Гайдаюцца цьмяныя ліхтары.

Мацнее адчуванне: мы ўжо праходзілі тут.

Сутонне

Дзіўнае сутонне трывае над гэтым абшарам: ці то світанак, але сонца забавілася, ці то вечар позні, ды ніяк ноч не апусціцца.

Стаімо ў сутонні на ўзгорку — не можам разгледзецца, што там унізе: мо постаці людзей, якія ідуць на галасы нашы, а мо проста кусты ядлаўцовыя?

Запалім вогнішча, пакуль зусім не сцімнела, бо ноч надыходзіць,— кажа адзін з нас, і сапраўды гусцейшымі робяцца прыцемкі.

Вось-вось падымецца сонца, бо ноч ужо мінулася,— кажа другі, і неба на ўсходзе сапраўды святлее.

Стаімо на ўзгорку, чакаючы раніцы або ночы, а сутонне ўсё доўжыцца, і тыя, што сышлі долкі, самі ператварыліся ці то ў безадметныя постаці, ці то ў ядловец.

Стаімо ў сутонні на ўзгорку, і ўжо боязна нам зірнуць адно на аднаго.

Студня

Нагінаюся над студняю, каб убачыць самога сябе.

Адтуль, з глыбіні, глядзяць на мяне то светлагаловы хлопчык, то сівабароды стары, а часам няма там ніякага адлюстравання, нібы і не нахіліўся ніхто над студняй.

Няўжо гэта я — хлопчык?

Няўжо гэта я — стары?

Няўжо гэта я — адсутнасць адлюстравання?

А калі гэта я, дык хто з нас сапраўдны: я, што бачу іх у люстры глыбокай вады, або яны, што бачаць мяне ў люстры далёкага неба?

Лера

Спыніцца ля разбуранага касцёла невідуччы стары, возьме ў рукі леру, і запяе яна шчымліва, загорыць з Богам пра лёс гэтае зямлі.

Аціхне ў кляновых шатах вецер, змоўкнуць знячэўлена гракі, выпрастаюцца ўражана людзі.

Вучылі іх заўсёды, што зямля гэта іхняя, а лера пяе, што даўно ўжо чужая яна;

вучылі іх, што яны шчаслівыя, а лера пяе, што ашукалі іх падступна;

вучылі іх, што яны не рабы, а лера пяе, што рабы яны.

Абступяць угневаная людзі старога, вырвуць з рук ягоных леру, здрабуюць яе голас нагамі.

Пойдзе невідуччы стары ў белы свет.

Разыдуцца па хацінах людзі.

Застанецца на цвінтары знямелая лера.

Пракрадзеца ўначы да касцёла
хлопчык русявы, прытуліць леру да
грудзей і заплача няўцешна.

Апрытомнее лера ад слёз дзіцячых,
адгукнецца нягучна: жывы япгчэ голас
мой.

Усходы

Кідаю ў раллю зерне — чакаю ўсхо-
даў.

Свеціць на раллю сонца, падае
дождж — маўчыць насцярожана чорная
ралля, нават пустазелле не ўзыходзіць
на ёй.

Канчаецца лета, трывае сухмень,
закамянела і парэпалася зямля.

Загінуў пасеў твой,— з радасцю ка-
жуць зласліўцы.

Загінуў пасеў твой,— кажуць сябры
са скрухаю.

Прыйду ў распачы астатні раз на
мяжу — не пазнаю поля: узышлі на ім
уначы косы жалезныя, прабіўшы дол ва-
стрыямі, падняліся і звіняць пад вет-
рам.

Мінаецца час сеяць, надыходзіць
час жніва.

Люстэрка

Абліччы жанчын мяняюцца ў гэтым
люстэрку, як абліччы прахожых. Яны
прыходзяць і адыходзяць —
з годнасцю і мітусліва,
аддана і недаверна,
сарамліва і легкадумна,
з усмешкаю цноты
і ўсмешкаю распусты.

Яны перакідваюцца паблажлівымі
пазіркамі і знікаюць: хтосьці на дзень,
а хтосьці назаўсёды. І толькі ты не зні-
каеш, толькі ты —
да абурэння цнатлівая
і распусная да абурэння',
з легкадумным смехам
і заплаканымі вачыма пакрыўджа-
най дзяўчынкі.

Твая ўсмешка свіціцца скрозь іхнія
ўсмешкі, як вераснёвая бярэзінка ў ель-
ніку,
тваё цела свіціцца скрозь іхнія це-
лы сузор'ямі радзімак.

Радок з верша Алега Мінкіна

Толькі ты не знікаеш з майго лю-
стэрка,
ты, у якой кожнае імгненне змага-
юцца грэшніца і мадонна.

Набліжэнне

Спыняюся на парозе, каб ты паспела прыняць сваю ганарлівую паставу ля спічастага вакна.

Там, у глыбіні залы, зачыніліся толькі што дзверы, за якімі ты знікаеш увечары і з якіх выходзіш раніцою.

Я блукаю па галерэях і анфіладах твайго дома,

я чытаю крамольныя кнігі з тваёй бібліятэкі,

я ведаю, што пытаўся ў цябе браты-дамініканы з боскай юстыцыі.

Я прыходжу сюды — да цябе, і ты вылучаеш мяне ў натоўпе і непрыкметна ўсміхаешся мне, а сёння я ўпершыню заўважыў падчас развітання ў вачах тваіх боль.

Нам засталася нядоўга чакаць — блізка ўжо дзень, як наведнікі ўбацаць на гэтым партрэце нас абаіх ці пусты інтэр'ер.

Зіма

Прамаўляю ў гэтай марознай пустэльні, і словы мае замярзаюць у паветры, не паспеўшы разнесціся над наваколлем.

Калі пацяплее, яны адтануць і нехта пачуе іх,— суцяшаюць мяне.— Але цяпер лепей маўчаць — да вясны.

Але калі цяпер маўчаць, ці дажывуць да вясны мае маўклівыя словы?

Ці зразумеюць іх увесну людзі?

Ці захочуць яны слухаць словы, якія пакінуў я ўзімку без свайго цёплага дыхання?

Ці зразумеюць, як прыйдзе вясна, што яна прыйшла?

Пытаюся —

з ціхім званам
падаюць
на ўледзянелы брук
мае словы.

Крыгаход

Прачнуся знячэўку, і не заблукае ў
ночы сцежка мая.

Прыслушаюся да вусцішы — сціжма
бязгучных літанняў плыве над ракою.

Прыгледжуся да мораку — маўклі-
вая постаць на кожнай крызе.

Раствараюся неўпрыцям ў літан-
нях.

Сплываю няўзнак з кожнаю постац-
цю.

Адносіць мяне ўдалеч астатняя
крыга.

Хтосьці іншы застаецца на беразе.

Скрыжаванне

Нехта спяшае спалохана прэч той
самай дарогай, якою прыйшоў.

Нехта паказвае ўпэўнена дарогу ін-
шым і праз хвіліну пытае разгублена
сам.

Нехта, не пытаючыся нікога, хо-
дзіць бясконца па крузе.

Ужо даўно пасадзіў вандроўнік на
скрыжаванні дрэва.

Яно ведае адзіны правідловы шлях.

Яно штодня паказвае гэты шлях
людзям.

Япо расце на самым скрыжаван-
ні,— кажуць адны.

Яно замінае нам ісці,— кажуць
другія.

Гостраць сякеру трэція.

Надзея

Усё часцей сустракаю людзей, што па-
мерлі раней за маё нараджэнне.

Сустракаю
ў вулічным збоі,
у пад'ездзе,
на палудніцы ў храме.

Пазнаю іх
па старадаўніх партрэтах,
па незнарок падслуханых словах,
па вачэй нетутэйшым позірку.

Яны не гавораць са мною, ды я навучыў-
ся чакаць.

Даверся ім,— кажа мне бацька.— Іх
таксама сагрэла надзея.

Веру бацьку: ён прыходзіць з той самай
краіны.

Адмаўленні

У кожнай маёй думцы — як матылёк у вопрадні — тоіцца думка, якая адмаўляе гэтую думку.

У кожным маім слове тоіцца слова, якое адмаўляе гэтае слова.

У кожным маім набліжэнні — аддаленне.

У кожным імкненні да цябе — вырак да адзіноты.

Падыходжу да цёмнага вакна — знадворку падыходзіць да яго маё адмаўленне.

Адчай не апошні прыпынак, — чую ягоныя словы. — Я не пакіну цябе.

Чалавекаптушкі

Птушкі не прымаюць іх — чуюць пад іхнімі пёрамі чалавечыя душы.

Людзі не прымаюць іх — чуюць, што яны могуць ператварацца ў птушак.

Яны гавораць да птушак — тыя не разумеюць чалавечае мовы.

Яны гавораць да людзей — тыя смяюцца, кажучы: мова іхняя птушыная.

Каб быць сваімі сярод птушак, яны павінны пазбыцца чалавечае душы, але ж яны хочуць застацца людзьмі.

Каб быць сваімі сярод людзей, яны павінны пазбыцца крылаў, але ж яны хочуць застацца птушкамі.

Яны асуджаныя быць чалавекаптушкамі.

Яны — наіўныя — вераць, што калісьці іх будзе шмат.

Воблака

* * *

Кожны дзень праплывае нада мною
высокае воблака з тонкім жаночым про-
філем.

Што гаворыць мне неба?

Нагадаць хоча тую, з якой разві-
таўся?

Але я не пазнаю яе.

Кажа пра тую, якую кахаю?

Але я не пазнаю яе.

Прарочыць тую, якую сустрэну?

Але я не пазнаю яе.

Дзень пры дні праплывае па небе
высокае воблака з тонкім жаночым про-
філем.

Дзень пры дні бачу слёзы на вейках
у той, што кахаю.

Дзень пры дні завешваю раніцай
вокны.

Але там, за шторами, плыве па небе
высокае воблака з тонкім жаночым про-
філем.

Гасне памяць пра мяне —
у шатах клёна, што кранае страху,
у цьмяным люстры, якое завешва-
лі ў навальніцу,
у копанцы, што навучыла мяне пла-
ваць.

Усё гучней чую іхнія галасы:
гасне памяць.

Вокны з вясёлкавымі разводамі на
шыбах пяшчотна паглядзяць на мяне.
Люстра паглядзіць на мяне ўмольна.
Лёгкія кругі пойдучь ад майго по-
зірку па копанцы.

Яны таксама ведаюць:
мы — толькі нечая памяць пра нас.

Госць

Бачу ў снах мапу з абрысамі незямных мацерыкоў,
бачу на беразе мора дзяўчынку з вясёлкавымі вачыма,
бачу чырвоную птушку над срэбрам прыбою.

Што гэта? — думаю з лёгкай трывогаю:
прыхамаць сну?
горкая памяць мінулага?
прышласці светлая памяць?..

Плывуць па мапе ў маім пакоі знаёмыя астравы,
вісіць над камяніцамі адзінокі месяц,
чакае ля метро жанчына,

а ў снах маіх зноўку бяжыць па карунках прыбою дзяўчо,
імчыцца ўпоравень з ёю чырвоная птушка,
сочыць за імі двухвокае чорнае неба.

Учора ўбачыў у люстэрку чалавека з вясёлкавымі вачыма.

Віхор

Усё паўтараецца:
нейкі хлапчук гэтаксама пачуе аднойчы ад дзёда, што, як сустрэнеш віхор і як скочыць туды не збаішся і рэзанеш па наветры нажом — кроў тады пырсне аднекуль і іншыя ўбачыш праявы.

Будзе ісці па аселіцы неяк віхор, і хлапчук не збаіцца — скочыць туды са сцізорыкам гострым.

Ачуецца ў жыццё ля самага лесу, заліты крывёю — маці не знойдзе на целе ніводнае раны.

Так і жыццё з таго дня з раз'яднанай душою:
палова да смерці будзе пры ім,
а палова — вечна блукацьме з віхорам па свеце.

Асуджаныя

Нам кажуць: вы асуджаныя, бо ніхто не разумее вас.

Але мёртвыя маўчаць на нашай мове.

Але ненароджаныя маўчаць на ёй.

Нам кажуць: вас мала, а таму не чакайце лігасці.

Але з намі нашы мёртвыя.

Але з намі ненароджаныя.

Не чакайце лігасці — чуюм мы дзень у дзень.

Але тыя, што прарочаць нам скон, ужо чуюць: жывыя таксама маўчаць на нашай мове.

Бабуля

Бабуля мая па кудзелі прыходзіць зазвычай парою, калі зацвітуць дзьмухаўцы,— тады, як спачыла калісьці,— і баіць мне казку, што больш ад усіх я любіў у маленстве,— як цмок-трыгалоў краў прыгожых дзяўчатак.

Чаму ты ўсё маладзееш? — пытаюся я.

Таму, што старэеш ты, унучак,— смяецца яна, і няма ўжо марпгчынак на твары.— Ды я пастарэю ізноў, калі ты пачнеш маладзец.

А сёлета бабуля прыйшла ўзімку, і была зусім дзіцем, і яшчэ не ведала сваёй казкі пра трыгалова.

Дзьмухаўцовы пылок жаўцеў на спадніцы.

Звяздар

Ён зпоў сочыць зоры,
зазірае з алошнай надзеяй у таб-
яіцы,
слухае, як хвалюецца на пляцы на-
тоўп.

Ён выходзіць на галубец свае ве-
жы, і натоўп далёка пад ім замірае.
Сонца ніколі не пагасне,— кажа ён.
Вада заўсёды натоліць вам смагу.
Паветра ніколі не стане атрутай.

Разыходзіцца ўсцешаны натоўп.
Сам-насам з няўмольнымі зорами
застаецца звяздар.

Падае на чорны брук знічка.

Кола

Прыкаціла блазnota ў купальскую
ноч кола, кінула ля канцавое хаты.

Хацеў гаспадар скаціць кола з пад-
ворка — зрабілася цяжкое — на берка-
вец, ажно ў зямлю ўрасло.

Наважыў прыладзіць да новых ка-
лёсаў — зрабілася лёгкае, як пер-
ка.

Сабраўся на дальнім полі сеяць —
не мог цэлы тыдзень з двара вы-
ехаць,— скардзіцца гаспадар,— прыкі-
пела кола гэтае да зямлі.

Паехаў на млын, а яно на аселі-
цы стала — не далі з канём рады.

Выправіўся на гасціны, а кола пе-
рад мостам спынілася і да кумы не пу-
ціла.

Але ж не ўзышло тады яшта ў
тых, хто пасяў рана,— згадвае су-
сед.

Але ж млын акурат тады згарэў.
Але ж мост у той дзень праваліў-
ся.

Адай мне сваё кола,— просіць
сусед.

Бяры,— пеньшыца гаспадар.

Ляжыць кола пад плотам — не мо-
жа сусед зрушыць яго.

Двое

Штовечар у маім ложку засынае ад-
зін чалавек,
штораніцы прачынаецца іншы.
Ён жыве ў іншай краіне,
у яго іншыя сябры,
ён кахае іншую жанчыну.
Ён прагнуў вырвацца са свайго цес-
нага свету.

Штовечар у маім ложку засынае
чалавек, што прагне вырвацца адтуль,
куды прыйшоў раніцой.

Штораніцы чалавек, які прачына-
ецца у маім ложку, радуецца, што выр-
ваўся са свайго цеснага свету.

Аднойчы гэтыя двое сустрэнуцца.

Арфей

* * *

Вядзе нас Гермес хутканогі...
Блізка ўжо, блізка блакітнае пеба.
Не, не забыў я пра словы Аіда, што,
як азірнуся, цень маёй любай пакіне
мяне — назаўжды застанецца блукаць
па лугах, дзе цвітуць асфадэлы¹.

Я азірнуся...
Я азірнуся — каб побач былі мы да-
веку.

Вы будзеце думаць:
ён легкадумны,
ён маладушны,
ён знелюбіў Эўрыдыку...

Той, хто кахае, напэўна, мяне зра-
зумее.

¹ Кветкі, што цвітуць у царстве ценяў.

Спілавалі дрэва — няма на пнішчы
гадавых кольцаў.

Але гэта дрэва — пераконваю сябе.
Знаёмы паляўнічы кажа: упалаваў
зайца, ні кроплі крыві не было ў яго.

Але гэта заяц...
Лётаюць над травеньскім полем без-
галосыя жаўрукі.

Але гэта жаўрукі...

Ідзе насустрач мне чалавек.
Гэта чалавек — пераконваю сябе.

* * *

Нехта іншы

Пачынаю чужыя думкі —
яны ўрываюцца ў маю свядомасць,
як ластаўкі ў разнасцежаныя вокны.

Пачынаю бачыць чужыя сны —
раніцою гляджу ў люстэрка: хто
гэта?

Пачыпаю пазнаваць незнаёмых
людзей і праходжу абыякава паўз лю-
дзей знаёмых.

Чуюся то злачынцам, то ахвяраю,
чуюся то віжом, то абранцам.

Думаю неадчэпна: да чаго рыхтуе
мяне Ён?

Згадваю пакутліва: хто казаў мне
пра такое калісьці?

Разумею парэшце: хутка спаткаюся
з бацькам.

Нехта іншы адчыніць уначы мае
дзверы,

беспамылкова знойдзе ўключальнік
у цёмнай вітальні,

здзівіцца, што фатэль прыняў яго
за свайго.

Нехта іншы паглядзіць доўгім по-
зіркам на сына —

той назаве яго татам скрозь сон.

Нехта іншы вып'е на кухні гарба-
ту і насцярожана гляне ў вакно.

Унікне адказу замгленае ночы лю-
стэрка.

Мінатаўр

Бедны мой дом без ніякай аздобы заўсёды чакае, дзверы гасцінна адчынены ўдзень і ўначы, але ўсё роўна блукаю адзін я ў яго галерэях — падаю урэшце на дол ад знямогі і засынаю без сноў.

Выйду я, гнаны сваёю каханкай адвечнай — самотай, крок не паспею ступіць за парог — енкі і плач запануюць навокал; людзі бягуць ад мяне, хоць я і падобны да іх — больш, чым падобныя дрэвы адно на другое.

Толькі праз кожныя дзевяць гадоў карабель мне прыводзіць у строга прызначаны дзень пад вятрыламі чорнымі юных гасцей.

Воля багоў алімпійскіх кіруе Сусветам: кветкі цвітуць, а цыкады спяваюць натхнёна; падае, нібыта камень, арол на ахвяру, хоць і шкадуе яе, а крыніца мусіць паіць і сваіх і чужынцаў бязлітасных чыстай вадою.

Я ж — пазбаўляю гасцей маіх зла і мітрэнгі.

Я — вызваліцель, што страціў надзею даўно на сваё вызваленне.

Колькі гадоў тут пакута мая гала-сіла!

Я не самотны цяпер, бо астатняга разу, як абдымаў ля сцяны белацелую страсную госцю, у момант апошні яна прашаптала, што ўжо нарадзіўся і мой вызваліцель.

Чую за морам ягонныя крокі і голас дзіцячы. 0, апякуйцеся ім,— ты, Афіна, і бацька мой, ты, Пасейдон!

Я не самотны, і ў дзень, калі ступіць Тэзей на каменныя пліты майго лабірынта, выбегу лёгка насустрач і не дазволю мячу памыліцца.

Вежа

Там жыве самотнік,— кажуць людзі пра вежу, што стаіць між балотных пустак.— Памерлі ўжо тыя, хто бачыў яго.

Блукаю я пусткамі, гляджу на вежу думаю затоена: там жыве самотнік.

Толькі пяма ніколі святла ў адзіным яе вакне.

Толькі пяма ніколі слядоў вакол вежы.

Толькі няма ў яе ўваходу.

Зладзіўшы драбіны, дасягну адчыненага вакна,
запаляю ў галубніцы свечку,
убачу на стальцы пергамен,
прачытаю ў ім:

Я збудаваў гэтую вежу,
я замураваў сябе ў ёй,
я разбурыў за сабою, падымаючыся ўгору, сходы...—

птушыны след заместа працягу.

Чытаю пергамен уголас.
З вечаровага неба ляціць да мяне
птушка.

Змест

Падарожнікі	5
Жорны	6
Капішча	8
Ка беразе іншага часу	9
Цягнік	10
Ростань	12
Майстэрня	13
Ефрасіння	14
Каханне	15
Дом	16
Гарышча	18
Гадзіннік	19
Храм	20
Над возерам	22
Крушнія	23
Човен	24
Поплаў	25
ірты	26
Кніга	27
Мёртвае дрэва	29
Яблыня	31
Каваль	33
Галасы	34
Чарнадзей	35
Сізіф	37
Шсьмёны	38
Выспа	39
Вакно	40
Жвір	41
Маленства	42
Звястунка	43
Шлях	44
Пляж	45

Матылькі	47
Там, за дзвярыма	48
Помнік	49
Лайба	51
Касцы	52
Лёхі	53
Страта	54
Чужаніца	55
Радаўніца	57
Мост	58
Сутонне	59
Студня	60
Лера	61
Усходы	63
Люстэрка	64
Набліжэнне	66
Зіма	67
Крыгаход	68
Скрыжаванне	69
Надзея	71
Адмаўленні	72
Чалавекаптушкі	73
Воблака	84
«Гасне памяць пра мяне...»	75
Госць	76
Віхор	77
Асуджаныя	78
Бабуля	79
Звяздар	80
Кола	81
Двое	83
Арфей	84
«Спілавалі дрэва...»	85
«Пачынаю чуць чужыя думкі...»	86
Нехта іншы	87
Мінатаўр	88
Вежа	91

Арлоў У.

А 82 Там, за дзвярыма: Вершы ў прозе.—
Мн.: Маст, літ., 1991.— 94 с: іл.

ISBN 5-340-00632-8.

Орлов В. Там, за дверью: Стихи в прозе.

Уладзімір Арлоў вядомы як аўтар гістарычных апавяданняў і аповесцяў. У кнізе «Там, за дзвярыма» сабраны ягоныя вершы-версеты, якія ўзніклі на памежжы паэзіі і прозы, у тым магічным полі, дзе будзённае сустракаецца з ірэальным, сённяшняе пранікае ў далёкае мінулае, а мінуласць ператвараецца ў прышласць. Творы аб'ядноўвае адвечны матыў пошуку суладнасці паміж чалавекам і светам.

А 4702120202—002⁴²⁻⁹¹_{Б Б КС 4 Б 3 7}
М 3 0 2 (0 3) — 9 1

Літаратурна-художественное издание

Орлов Владимир Алексеевич

ТАМ, ЗА ДВЕРЬЮ

Стихи в прозе

Минск, издательство «Мастацкая літаратура»

На белорусском языке

Літаратурна-мастацкае выданне

Арлоў Уладзімір Аляксеевіч

ТАМ, ЗА ДЗВЯРЫМА

Вершы ў прозе

Рэдактар Л. В. Дранько-Майеюк

Мастак Р. М. Цімохава

Мастацкі рэдактар А. М. Малышава

Тэхнічны рэдактар Г. П. Тарасевіч

Карэктар Л. И. Бялова

ІБ N 3425

Здадзена ў набор 22.03.90. Падап. да друку 17.08.90.
Фармат 60x90^{1/16}, Папера воклад. Гарнітура звычайная новая. Высокі друк. Ум. друк. арк. 3,0. Ум. фарб.-адб. 4,19. Ул.-выд. арк. 2,54. Тыраж 3600 экз.
Зак. 263. Цана 30 к.

Выдавецтва «Мастацкая літаратура» Дзяржаўнага камітэта БССР па друку. 220600. Минск, праспект Машэрава, 11.

Мінскі ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга паліграф-камбінат МВПА імя Я. Коласа, 220005, Мінск, Чырвоная, 23.